

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Факультет психології та спеціальної освіти

Кафедра педагогічної та вікової психології

КРОСКУЛЬТУРНА ПСИХОЛОГІЯ

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

напряму підготовки бакалавр

6.030102 - Психологія

спеціальності _____

(Шифр за ОПІ ПП 5.1в)

**Дніпро
2018 рік**

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Дніпровський національний університет імені
Олеся Гончара

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Макарова Л. Л., кандидат психологічних наук,
доцент кафедри педагогічної та вікової психології

Обговорено та схвалено науково-методичною комісією за напрямом
підготовки/спеціальністю 6.030102 - Психологія
Протокол № від « » серпня 2018 р.

Голова _____ Проф. Носенко Е.Л.

ВСТУП.

Програма вивчення навчальної дисципліни «Кроскультурна психологія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму 6.030102 - Психологія.

Предметом дисципліни є вивчення східних рис та розбіжностей психології індивідів, що належать до різних культурних та етнічних груп; психологічних механізмів формування етнічної та національної свідомості людини як носія культурних норм і цінностей.

Міждисциплінарні зв'язки: загальна психологія, психологія особистості, соціальна психологія, вікова психологія, основи психологічного консультування.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Вступ в кроскультурну психологію.
2. Культура як психологічний феномен.
3. Психологія етнічності..
4. Кроскультурні розбіжності пізнавальних та ментальних процесів. Мова як модель мислення.
5. Психологія аккультурації.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання дисципліни: ознайомити студентів із схожостями та розбіжностями психології індивідів, що належать до різних культурних та етнічних груп, зв'язками психологічних відмінностей з соціокультурними, екологічними та біологічними особливостями людини, сформувані у майбутніх фахівців необхідний рівень знань та практичних навичок кроскультурної комунікації в міжособистісному та діловому контекстах

Задачі вивчення дисципліни:

- розкрити зміст основних понять кроскультурної психології;
- ознайомитись з механізмами та закономірностями засвоєння особистісного соціокультурного досвіду, особливостями його структурування та збереження в індивідуальній свідомості і застосування у різних ситуаціях;
- засвоїти та навчитись застосовувати на практиці знання про основні психологічні особливості індивідів, що належать до різних культурних та етнічних груп.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- проблематику досліджень у кроскультурній психології, її основні категорії та робочі терміни;
- особливості просторового та часового аспектів міжнаціонального спілкування;

- теорії міжкультурної комунікації, основні етапи розвитку кроскультурної психології та методологію її прикладних досліджень;

вміти:

- відрізняти поняття об'єктної та суб'єктної культури;
- розуміти специфіку взаємовідносин між мовою, культурою та стилями спілкування;
- аналізувати та вміти критично застосовувати базові принципи міжкультурної комунікації;
- долати найважливіші труднощі міжкультурної взаємодії, встановлювати причини кроскультурних конфліктів, розробляти стратегію подолання перешкод та застосовувати її в практиці ділового міжнаціонального спілкування.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Вступ в кроскультурну психологію.

ТЕМА 1. Основні цілі та завдання кроскультурної психології.

Предмет, об'єкт та розділи кроскультурної психології. Зв'язок кроскультурної психології з іншими науками: етнічною психологією, психологічною антропологією, порівняльно-культурною психологією та психологією міжкультурних відмінностей.

ТЕМА 2. Тезаурус наукових категорій кроскультурної психології.

Психологічні виміри культур, Основні дихотомії в порівняльному вивченні культур. Індивідуалізм – колективізм, високий – низький контекст, маскуліність – фемініність, дистанція влади; запобігання невизначеності,; часова та просторова орієнтація.

ТЕМА 3. Методологічні принципи вивчення психології міжкультурного спілкування.

Розвиток кроскультурної психології як самостійної науки. Джерела появи кроскультурної психології: психологія народів В. Вундта, культурно-історична теорія М. Данилевського та Л. Виготського. Сучасна психологія міжкультурних відмінностей (Е. Холл, Г.Хофстеде, Г.Тріандіс, П. Гнатенко, В. Павленко, П. Сисоєв, Г. Верещагін і В. Костомаров).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Культура як психологічний феномен.

ТЕМА 4. Культура як психологічний феномен.

Основні визначення культури. Психологія та культура. Функції культури.

ТЕМА 5. Культура як системна структура свідомих та несвідомих компонентів.

Культура як системна структура свідомих та несвідомих компонентів. Елементи, ознаки та характеристики культури: цінність, звичаї, ритуали, міфологія, марновірності.

ТЕМА 6. Риси світової культури.

Риси світової культури. Культурне докільля та його складові. Рівні культурної взаємодії: етнічний, національний та світовий.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Психологія етнічності.

ТЕМА 7. Психологія етнічності.

Психологія етнічності. Теорії етносу в кроскультурній психології.

ТЕМА 8. Поняття «нація», «етнос» та «етнічність».

Поняття «нація», «етнос» та «етнічність». Основні ознаки та природа етносу. Походження етносів.

ТЕМА 9. Етнічна картина світу.

Етнічна картина світу. Різні підходи до розуміння етнічної ідентичності та її взаємозв'язок з національною ідентичністю. Етнічна самосвідомість, етноцентризм, етнічна толерантність та інтолерантність. Психологія національного характеру.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. Кроскультурні розбіжності пізнавальних та ментальних процесів. Мова як модель мислення.

ТЕМА 10. Розбіжності мислення, сприйняття та пам'яті в різних культурах.

Основні розбіжності мислення, сприйняття та пам'яті в різних культурах. Міжкультурні особливості інтелекту.

ТЕМА 11. Стили прийняття рішень в різних ділових культурах.

Стили прийняття рішень в різних ділових культурах. Культурно обумовлене відношення до емоцій в пізнанні. Об'єктна, понятійна та мовна картина світу.

ТЕМА 12. Мова як модель мислення.

Теорія лінгвістичного детермінізму Е. Сепіра та Б. Уорфа. Взаємовідносини мови та спілкування. Мова як сховище культури.

ТЕМА 13. Стили вербального спілкування в різних культурах.

Ступінь невизначеності в мовленні. Відкритість та закритість стилю мовленнєвої комунікації. Труднощі міжкультурної комунікації та шляхи їх подолання.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5. Психологія аккультурації.

ТЕМА 14. Асиміляція, сепарація, маргіналізація.

Поняття симіляції, сепарації, маргіналізації. Фактори успішної кроскультурної комунікації: гнучкість, адаптивність, позитивні та реалістичні очікування, почуття гумору, толерантність, здібність подолати невдачу, відкритість новому досвіду.

ТЕМА 15. Поняття культурного шоку.

Стадії зворотного культурного шоку. Типи та проявлення кроскультурних конфліктів. Шляхи вирішенні міжкультурних непорозумінь.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6. Міжкультурна специфіка невербальної комунікації.

Тема 16. Невербальне спілкування та культура.

Культурна обумовленість форм невербальної комунікації. Форми невербальної комунікації: кінетика (мова тіла), проксемика (простір, дистанція), пози манера тримати себе, міміка, жести; зоровий контакт; паралінгвістика (гучне-тихе/ швидке-повільне мовлення, багатослівність – лаконічність, фізіогноміка). Міжкультурні особливості міміки, посмішки,

жестів. Вплив простору та часу на прояви невербальної специфіки кроскультурного спілкування. Особистісні відзнаки та територіальна поведінка людини. Відчуття часу в різних культурах: моноактивні, поліактивні, та реактивні культури. Міжкультурна комунікація в діловому контексті. Гендерні стереотипи в діловій комунікації. Національні та транснаціональні організаційні культури. Неоднозначність процесів глобалізації у сучасному світі.

3. Рекомендована література

Базова

1. Воронина М.С. Міжкультурні відносини: Навчальний посібник / М.С. Воронина. - К.: Видавн.дім «КМАcademia», 2009. – 345с.
2. Гриценко Т. Б., Гриценко С. П., Іщенко Т. Д. та ін. Етика ділового спілкування: Навчальний посібник / За ред. Т. Б. Гриценко та ін. – К., 2007.
3. Коваліско Н. Соціальна політика у регулюванні процесів стратифікації в українському трансформаційному суспільстві/ Н. Коваліско// Психологія і суспільство: Український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис. – 2007. – №3. – С.92–97.
4. Кондратьєв П. Я. Теорія конфліктології міжнародних відносин [Електронний ресурс] / П. Я. Кондратьєв. – Режим доступу:http://www.naiou.kiev.ua/tslc/pages/biblio/visnik/n2001_1/kondrat.htm.
5. Кочетков В.В.. Психология межкультурных различий./ В.В. Кочетков. – М.: ПБР СЭ, 2001. – 416с.
6. Кузнєцова Т.В. Психологія культури : (Психол. філос. аналіз): Курс лекцій. – К. : МАУП, 2005. – 152 с.
7. Павленко В.М., Таглін С.О. Етнопсихологія: Навчальний посібник. – К.: Сфера, 1999..
8. Погоріла Н. Ксенофобія в Україні: статистика взаємної неприязні [Електронний ресурс] / Н. Погоріла. – Режим доступу: <http://www.dialogs.org.ua>.
9. Почебут Л.Г. Кросс-культурная и этническая психология: Учебное пособие. - СПб.: Питер, 2012. — 336 с.
10. Стефаненко Т. Г. Этнопсихология. М.: Аспект Пресс, 2004. – 268с.
11. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультуральная коммуникация / С.Г. Тер – Минасова. – М.: Слово, 2000.
12. Гнатенко П.И. Украинский национальный характер: Учебник. – Д.: Изд-во Днепропетровского государственного университета, 1995.
13. Чмут Т. К. Етика ділового спілкування: Навчальний посібник. / Т. К. Чмут, Г. Л. Чайка. – К., 2003.

Допоміжна

1. Арутюнян Ю.В. Этнопсихология Ю.В. Арутюнян, Л.М. Дробижева, А.А. Сусоколов. – М.: Аспект Пресс, 1999. - 271 с.
 2. Безносков Д. С., Почебут Л. Г. Психология экстремизма и терроризма // Вестник СПбГУ. Серия 12. Вып. 1. 2010. С. 287–299.
 3. Коваль А.П. Ділове спілкування/ А.П. Коваль. - К.: Либідь, 1992. - 280 с.
 4. Лебедева Н.М. Введение в этническую и кросс-культурную психологию/ Н.М. Лебедева. – М.: Ключ, 1999. – 191с.
 5. Психология и культура / Под ред. Д. Мацумото. СПб.: Питер, 2003. - 720 с.
 6. Резников Е.Н. Этническая психология: Программа и методические материалы для подготовки психологов. – М.: Институт психологии РАН, 1997.
 7. Солдатова Г.У. Психология межэтнической напряженности/ Г.У Солдатова. - М.: Смысл, 1998.- 386с.
 8. Хотинец Н.Ю. Этническое самосознание/ Н.Ю. Хотинец.- СПб.: Алетейя, 2000.- 240 с.
-
- 4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.**
 - 5. Засоби діагностики успішності навчання – відповіді на практичних заняттях, виконання письмових завдань, тести.**